

Institut ekonomických studií

Fakulta sociálních věd, Karlova universita Praha

Referee report on the Master Thesis

Student Name:	Jana Veverková
Thesis Supervisor Name:	Prof. Lubomír Mičoch
Thesis Title:	Analýza důchodového zabezpečování

Overall Evaluation:

Diplomová práce Jany Veverkové představuje ojedinělý pokus o kombinaci striktně formální analýzy podmínek udržitelnosti důchodového systému a vlivu demografie na důchodový systém s poměrně uvolněnou analýzou českého důchodového systému. Autorka dochází k některým překvapivým a velmi silně formulovaným závěrům, které by si zasloužily trochu více pečlivosti. Autorka používá poměrně málo literatury, viz seznam literatury, kde je 16 publikací, včetně Statistické ročenky, učebnice makroekonomie a bakalářské práce z MU v Brně. Nic o důchodových reformách, které skutečně proběhly (Polsko, Slovensko...), nic od Holzmann, Orszaga, Diamonda, citace Feldsteina nemá s důchodovým systémem nic do činění. Na druhou stranu je nutné ocenit, že autorka zjevně o tématu přemýšlela a nebála se formulovat své, často poměrně nekonformní názory. Diplomová práce je také zajímavější než práce, které jdou jen po povrchu a spokojují se s popisem. Také můj posudek je zřejmě nejdelší, jaký jsem na diplomovou práci na IES FSV napsal.

Nicméně, podle mého názoru musí student sepsáním diplomové práce dokázat, že tématu rozumí, že zná argumenty (i když s nimi nesouhlasí) a že je ochoten své závěry podpořit empiricky nebo pomocí rigorózní analýzy. Originalita a vlastní přínos jsou žádoucí, ale musí být vystaveny na solidním základě, což se v tomto případě příliš nezdařilo. Moje doporučení pro komisi je tedy pečlivě Janu Veverkovou vyslechnout a z její obhajoby posoudit, zda nedostatky, na které upozorňuji níže, jsou dané spíše jejím zaujetím pro neortodoxní názory a nezkušeností, či zda jde o skutečné nepochopení. Komisi doporučuji udělit za diplomovou práci známku „dobře“, jen v případě mimořádného výkonu autorky při obhajobě, kdy by se jí podařilo vysvětlit mé připomínky, lze její práci hodnotit stupněm „velmi dobře“.

(DESCRIPTION AND STRUCTURE/LAYOUT OF PAPER)

Diplomová práce je rozdělena na 3 hlavní kapitoly, když hlavní důraz je na kapitole druhé, tj. samotné analýze důchodového zabezpečení. Musím přiznat, že s touto kapitolou jsem měl značné potíže. Sofistikovanost analýzy totiž překrývá, alespoň podle mne, základní nedostatky práce. Celá analýza „nutnosti“ státního důchodového systému spočívá na myšlence „autonomní spotřeby“, kterou je třeba zajistit i lidem neaktivním na trhu práce (strany 14-15). Současné penzijní systémy ale řeší všechno možné, ale určitě ne autonomní spotřebu. Celá analýza je tedy postavena na hodně křehkém základě. Kromě toho, autorka tvrdí (strana 16), že stát má proto „motivaci provádět intervence do spotřeby jedinců...“. Stát má motivaci? Kde je politická ekonomie tohoto klíčového tvrzení? Stát má jednotné vědomí, takže může mít „motivaci“? Nemělo by tady být něco o volbách? Pokud by ale bylo, situace by se okamžitě zkomplikovala, protože lidí, kteří si nenaspoří na autonomní spotřebu je, alespoň podle grafu na straně 14, ale i podle prostého rozumu, zjevně menšina. Jak se tedy jejich preference stane preferencí státu? Autorka to zcela ignoruje. Autorka se k této klíčové otázce stručně vyjadřuje na straně 18 (odstavec nahoře), ale nedostatečně. Celá diskuse s integrály na stranách 17 a 18 je pak irelevantní, bohužel.

Analýza pokračuje mezigeneračním modelem (část 2.2). Založení modelu je mi nejasné - na straně 20 autorka uvádí, že důchod závisí na počtu dětí (vlastních) a na mzdě. V „defined benefit“ systému počet dětí ani mzda roli nehraje. V DC zase neplatí věta na s. 20, že důchod lidí se stejnými odvody a stejným počtem dětí musí být stejný. Na straně 22 uvádí autorka další klíčový předpoklad, že zásahy státu do důchodového systému nemají žádný vliv na

Institut ekonomických studií

Fakulta sociálních věd, Karlova universita Praha

Referee report on the Master Thesis

Student Name:	Jana Veverková
Thesis Supervisor Name:	Prof. Lubomír Mlčoch
Thesis Title:	Analýza důchodového zabezpečování

fungování systému (i když na straně 23 říká, že neustálé úpravy by měly vysoké provozní náklady (není mi jasné, co se tím myslí)), ani na makroekonomické veličiny. Velikost spotřeby je pak fixní, nezměnitelná a celý důchodový systém je zero sum game, kdy se dvě generace přetahují o rozdělení fixního objemu spotřeby. Autorka ovšem toto zjištění uvádí jako důkaz zbytečnosti reformy, ve skutečnosti je to však její předpoklad. Při analýze fondového systému na to také naráží, když uvádí, že fondy „slíbí“ vyšší zhodnocení. Zhodnocení úspor zde jakoby „visí“ ve vzduchoprázdnu, nijak nezávisí na růstu, či na zhodnocení kapitálu (na s. 36: „pokud je nabídka na potenciálu... nedochází k růstu... změna financování důchodového systému nemůže zvýšit spotřebu důchodové generace.“ No to jistě ne, ale to je předpoklad, ne závěr analýzy.) Ostatně, na straně 50 autorka uvádí, že potenciální produkt nemusí být fixní. Tím by ovšem celá předchozí analýza byla opět irelevantní. Na straně 52 se ale vracíme k původnímu předpokladu, když autorka uvádí, že jsme „ukázali“, že Y_t je fixní. Neukázali, předpokládali.

Další otázky k druhé kapitole: Nechápu autorčino tvrzení, že „klasický“ PAYG se objevil až po privatizaci v 90. letech minulého století (strana 12). Znamená to, že do té doby státy měly „assets“, které stály proti závazkům důchodového systému? Jak velké byly tyto assets a jak velké závazky? Ty země, které neprivatizovaly, mají tedy stále „fondový“ systém? Třeba Slovinsko? Nebo Itálie? Nebo Finsko?

Co to znamená, že penzijní fondy „slibují“ výnos z úspor? A stane se něco, když svůj slib „nesplní“? Existuje nějaký příklad takového slibu? Pokud ne, proč to je v práci diskutováno? Část 2.4.3 zřejmě odvozuje Aaronovo pravidlo pro efektivitu důchodového systému, možná by bylo lepší to udělat „standardně“, tj. s využitím literatury.

Proč je dvojí zatížení mladé generace „výhodou fondového systému“ – viz strana 51 dole?

Footnote 23 na straně 53 uvádí, že stát ručí za veškerá rizika penzijních systémů. Není mi jasné, co se myslí „veškerým“ rizikem. Autorka to tvrdí na základě své zkušenosti? Z kterých zemí a jakých rizik? Nebo je to odkaz z literatury? Z jaké?

Diskuse o morálním hazardu ve fondovém systému na straně 54 je zajímavá, ale poněkud mi chybí srovnání se systémem průběžně financovaným.

Na straně 55 se autorka pouští do hodnocení sociální politiky české vlády, což by bylo OK, ale děje se tak bez jakýchkoliv dat („sociální politika je restriktivní“). Doporučuje také navázat důchody na počet dětí, ale na následující straně se dopouští těžko pochopitelného lapsu, když bez důkazů tvrdí (nebo přejímá? Ale odkud?), že by to „zvýhodnilo nezaměstnané, kteří MAJÍ nadprůměrný počet dětí“ (odkud to víme?). A pak to korunuje tvrzením, že je „velká pravděpodobnost, že ani tyto děti pracovat nebudou“. To je dost drsné tvrzení, možná dobré do materiálů národně-socialistické politické strany, ale do diplomové práce na IES FSV nepatří!

Proti druhé kapitole jsou další již poměrně konvenční. Nejsem demograf, takže si netroufám posuzovat, do jaké míry autorka skutečně odhalila chybu v uvažování ČSÚ o vývoji české populace (strana 72 a 73 a pak 85). Obávám se však, že pokud je počet dětí narozených průměrně ženě nižší než 2, pak pokles obyvatelstva musí pokračovat, i když tomu třeba nebudeme říkat demografická krize.

Analýza českého důchodového systému v kapitole 4 je lehce naivní, ale hlavně autorka dělá základní metodologickou chybu, když z minulosti usuzuje na budoucnost, i když v předchozích kapitolách opakovaně uváděla, že situace se mění. Ano, v letech 1991-2009 rostl HDP stejně rychle jako odvody na sociální pojištění (protože se zvyšoval počet ekonomicky aktivních

Institut ekonomických studií

Fakulta sociálních věd, Karlova universita Praha

Referee report on the Master Thesis

Student Name:	Jana Veverková
Thesis Supervisor Name:	Prof. Lubomír Mlčoch
Thesis Title:	Analýza důchodového zabezpečování

obyvatel) a rychleji než výdaje na důchody. To je skvělé, nicméně nic to neříká o budoucím vývoji, kdy počet aktivních obyvatel bude klesat. Autorka také zcela ignoruje fakt, že v letech 1991-2009 docházelo k opakovaným reformám důchodového systému, takže výdaje na důchody nejsou nezávislou proměnnou, ale naopak všechny reformy směřovaly k tomu, aby se podíl výdajů na HDP stabilizoval. Totéž ostatně platí o příjmech, u kterých docházelo k změnám odvodové sazby, zaváděly a rušily se stropy na odvody... Tvrzení na straně 100, že systém se nemůže dostat do deficitu, protože „rozdíl mezi příjmy a výdaji se s růstem HDP zvětšuje“ by si měli na ministerstvu vytesat do mramoru ve vstupní hale. (Ovšem na straně 102 je už zase všechno jinak, protože deficit roste.) Chtělo by si to něco o důchodových reformách přečíst...

Závěrečné reformní návrhy (část 4.3) jsou naivní: „stačí nastavit parametry“ (strana 103), „věk pro odchod do důchodu není třeba zvyšovat“, protože všichni budou nezaměstnaní (strana 104). Reforma z roku 2011 „restriktivně omezila obyvatelstvo s nižšími příjmy“ (může existovat „nerestriktivní omezení“?), i když o pár řádek výš se píše, že důchody pod 10,000 Kč se nezmění.

(POSITIVE/NEGATIVE POINTS AND PROMPT FOR EXAM)

Těžko říci. Práce je originální, odvážná, ale zoufale nedodělaná. Autorku osobně neznám, takže nedokážu posoudit, je-li to přehlédnutími, nedostatečným časem na zpracování a oponenturu práce, či zda jde o hlubší problém. Spoléhám na komisi, že toto zjistí a rozhodne se správně.

(SUMMARY EVALUATION)

Doporučuji práci k obhajobě a přeji komisi hodně zdaru. Jako hodnocení navrhuji stupeň „dobře“.

SUMMARY OF POINTS AWARDED:

CATEGORY	POINTS
Literature (0-20)	10
Methods (0-30)	15
Contribution (0-30)	20
Manuscript Form (0-20)	18
TOTAL POINTS (0-100)	63
GRADE	3

(Signature)

Ondřej Schneider

Evaluated on: 24 January 2012